

Sygn. akt IV U 1670/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 kwietnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Jacek Liszka

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Houda

po rozpoznaniu w dniu 2 kwietnia 2014 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania B. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 28 sierpnia 2013 roku nr (...)

w sprawie B. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującemu się B. Z. emeryturę począwszy od dnia 11 lipca 2013 roku;
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz odwołującego się B. Z. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt IV U 1670/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 2 kwietnia 2014 roku

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z dnia 28 sierpnia 2013 roku odmówił B. Z. prawa do emerytury. W uzasadnieniu decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, iż odwołujący nie spełnia wszystkich warunków, od których zależy prawo do emerytury. Ubezpieczony wprawdzie ukończył 60 lat i posiada udokumentowany staż pracy w szczególnych warunkach wynoszący ponad 15 lat, ale nie posiada udokumentowanego okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 25 lat, lecz wynoszący 24 lata, 5 miesięcy i 13 dni, co nie daje podstaw do przyznania świadczenia emerytalnego na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł B. Z. domagając się jej zmiany poprzez przyznanie prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Ubezpieczony podniósł, iż w okresie od 2.06.1969 r. do 30.06.1974 r. pracował stale w gospodarstwie rolnym swoich rodziców zamieszkując wówczas w tym gospodarstwie, zatem spełnia wszystkie przesłanki do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ emerytalny domagał się jego oddalenia, powołując argumentację z zaskarżonej decyzji i podnosząc, że nie zaliczył wnioskodawcy powyższego okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, gdyż wówczas pobierał naukę w Technikum Chemicznym w T. , oddalonym od jego miejsca zamieszkania o ok. 30 km, zatem nie mógł on stale i w pełnym wymiarze jej wykonywać.

Bezsporne między stronami było:

B. Z. urodzony dnia (...)roku ukończył 60 lat. Posiada na dzień 1.01.1999 r. staż pracy w szczególnych warunkach wynoszący ponad 15 lat.

Sąd Okręgowy ustalił nadto następujący stan faktyczny sprawy:

Ubezpieczony po ukończeniu 16 lat, czyli w okresie od 1.06.1969 r. do 1.07.1974 r., to jest podczas pobierania nauki w Technikum Chemicznym w T. pracował jednocześnie w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, zamieszkując w nim. Codzienna podróż pociągiem do szkoły z miejsca zamieszkania i położenia gospodarstwa rolnego w R. oddalonej od T. o ok. 30 km. zajmowała ubezpieczonemu ok. 40 minut.

Dowód:

- akta ZUS,
- zeznania odwołującego się – k. 15,
- zeznania świadków K. O. i T. S.– k. 14-15.

Gospodarstwo to o powierzchni użytków rolnych ok. 2,43 ha znajdowało się w miejscowości R.. Ponadto rodzice odwołującego dzierżawili jeszcze pole. W gospodarstwie tym pracowała matka ubezpieczonego, ojciec po powrocie z pracy (pracował wówczas na kolei) oraz dzieci, z tym, że odwołujący pracował z czwórki rodzeństwa najwięcej jako najstarszy. W gospodarstwie tym uprawiano głównie zboże, buraki, ziemniaki, oddawano mleko do mleczarni, czasem sprzedawano jałówkę. Z inwentarza żywego hodowano krowy, cielę, świnię, tuczniaki, maciory, konia. Odwołujący wykonywał wszystkie potrzebne prace w tym gospodarstwie – jeździł koniem, orał, bronował, pracował przy zbożu i sianie, kosił kosą, młócił, plewił itp. Ponadto często po zmroku pracował także w oborze przy zwierzętach. Gospodarstwo to było prowadzone własnymi siłami przez rodzinę Z., wówczas wszystko było wykonywane ręcznie. W powyższym okresie odwołujący stale, codziennie po powrocie ze szkoły ok. godziny 16:00 pracował w tym gospodarstwie rolnym rodziców do zmroku. Natomiast w soboty i w okresie wakacji pracował cały dzień w polu, szczególnie w okresie żniw.

Dowód:

- akta ZUS,
- zeznania odwołującego się – k. 15,
- zeznania świadków K. O. i T. S.– k. 14-15.

Przedmiotowy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zalegające w aktach organu emerytalnego, jak również w oparciu o zeznania świadków i odwołującego się.

Dokumenty dające podstawę dla poczynienia ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie Sąd uznał za autentyczne i wiarygodne. Poza tym treść i forma tych dokumentów nie budziły zastrzeżeń i wątpliwości uczestników postępowania, nie ujawniły się też takie okoliczności, które należałoby brać pod uwagę z urzędu, a które podważałyby wiarygodność tej kategorii dowodów i godziły w ich moc dowodową od strony materialnej czy formalnej. Dokumenty urzędowe

stanowiły zatem dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.), a dokumenty prywatne, że osoba która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (art. 245 kpc).

Wiarygodne w ocenie Sądu były także zeznania odwołującego się i świadków K. O. oraz T. S.. Korespondowały one z materiałem dowodowym zgromadzonym w niniejszej sprawie. Depozycje te nie zawierały żadnych wewnętrznych sprzeczności, były logiczne i spójne. Razem wzięte dały pełny i jasny obraz badanej rzeczywistości.

Sąd Okręgowy rozważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było ustalenie czy B. Z. przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Z powyższych względów zwrócić uwagę należy na regulację zawartą w art. 184 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS (tekst jedn. Dz.U. z 2013 roku poz. 1440 ze zm.) zgodnie, z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, tj. 60 lat życia dla mężczyzny, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (czyli w dniu 1.01.1999 r.) osiągnęli:

- 1)okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2)okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 25 lat dla mężczyzny.

Z kolei według art. 32 wyżej powołanej ustawy zgodnie, z którym ubezpieczonymi urodzonymi przed dniem 1 stycznia 1949 roku, będącymi pracownikami (o których mowa w ust 2-3 tegoż artykułu), zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1 – tj. 65 lat w przypadku mężczyzn. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa powyżej, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepis art. 32 ust. 4 powołanej ustawy stanowi natomiast, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Za owe przepisy dotychczasowe wymienione zarówno w art. 32 ust. 2 jak i w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy należy uważać przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8 poz. 43 ze zm.) wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. 1982 r. Nr 40 poz. 267 ze zm.).

Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 lutego 2002 roku (sygn. akt III CZP 30/2001, opubl. OSNAPiUS 2002/10 poz. 243) zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy odesłanie do przepisów dotychczasowych, sankcjonujących obowiązywanie rozporządzenia, można odnosić tylko do tych przepisów rozporządzenia, które regulują materię określoną w przepisie ustawy, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk, oraz warunki, na jakich osobom wykonującym te prace przysługuje prawo do emerytury. Zachowały zatem moc przepisy § 4-8a określające wiek emerytalny i okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach pracowników wykonujących prace wyszczególnione w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, przepisy § 9-15 określające wiek emerytalny i warunki przechodzenia na emeryturę osób zatrudnionych w szczególnym charakterze, a ponadto przepis § 3 określający ogólny wymagany okres zatrudnienia oraz przepis § 2 ust. 1 stanowiący, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Zgodnie zatem z § 4 rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn i ma wymagany okres zatrudnienia wynoszący na dzień 1.01.1999 r. co najmniej 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, iż odwołujący spełnia wszystkie przesłanki do uzyskania wcześniejszej emerytury. Otóż ukończył 60 lat, posiada wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na stanowisku objętym wykazem A cytowanego rozporządzenia, bo wynoszący ponad 24 lata pracy (które to przesłanki były bezsporne między stronami), jak również spełnia warunek w postaci osiągnięcia na dzień 1.01.1999 r. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych – uwzględniając jako uzupełniający okres, kiedy to po ukończeniu 16 roku życia pracował w gospodarstwie rolnym rodziców w R., jednocześnie zamieszkuje w nim.

Zgodnie bowiem z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również okresy, traktując je, jak okresy składkowe: między innymi przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

W judykaturze, jak i doktrynie występuje pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń okresów pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 1.01.1983 roku przesądza wystąpienie dwóch przesłanek tj. wykonywane czynności rolnicze muszą się mieścić w legalnej definicji domownika z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (czyli osoby bliskiej rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie, stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy) oraz muszą być one wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96 OSNAPiUS 1997 nr 23, poz. 473; z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 122).

Zgodnie natomiast z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2000 r., II UKN 155/00 (OSNAPiUS 2002, nr 16, poz. 394): „Przy ustaleniu prawa do emerytury uwzględnia się okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczonej przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy, także w czasie wakacji szkolnych.” W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy zwracając uwagę na kwestię pracy sezonowej domownika-ucznia w gospodarstwie rolnym np. podczas przerw wakacyjnych odrzucił związek wykonywania czynności rolniczych z kryteriami określającymi termin "domownika" według art. 6 pkt 2 ustawy o u.s.r., kwalifikując te czynności jako okres pracy w gospodarstwie rolnym wyłącznie za pomocą spełnienia warunku wykonywania pracy w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że organy rentowe uwzględniają okresy pracy domownika-ucznia w gospodarstwie rolnym w okresie wakacji (por. komparacje wyroków SN: z dnia 7 listopada 1997 r., II UKN 318/97, OSNAPiUS 1998, nr 16, poz. 491 i z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 799). Za zasadnością uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym w czasie wakacji szkolnych, po ukończeniu 16 roku życia, świadczonej przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy opowiedział się także Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 31 sierpnia 2006 r., III AUa 397/06 (por. K. Antonów w: „Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Komentarz”, ABC 2009 r.).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, iż z ustalonego stanu faktycznego wynika, że odwołujący w spornym okresie od 1.06.1969 r. do 1.07.1974, to jest podczas pobierania nauki w Technikum Chemicznym w T., po ukończeniu 16 roku życia, jednocześnie pracował stale w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy (ponad 4 godziny dziennie) w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, zamieszkuje w nim. Wykonywał wówczas wszystkie konieczne czynności w tym gospodarstwie – jeździł koniem, orał, bronował, pracował przy zbożu i sianie, kosił kosą, młócił, plewił itp. Ponadto często po zmroku pracował także w oborze przy zwierzętach. Jego pomoc była niezbędna, gdyż ojciec pracował wówczas zawodowo na kolei, a rodzeństwo było młodsze. Ponadto ubezpieczony pracował tam

także we wakacje w lecie, to jest porze roku kiedy najwięcej jest pracy w gospodarstwie rolnym. Biorąc zatem nawet pod uwagę ze spornego okresu same letnie miesiące wakacji, kiedy to odwołujący pracował od rana do zmroku cały dzień w gospodarstwie, to już wówczas stanowią one uzupełniający okres 7 miesięcy do wymaganych co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Z ustalonego stanu faktycznego wynika jednak, że ubezpieczony jako domownik pracował także codziennie po powrocie ze szkoły. Nie można zatem jego obowiązków uznać, za „doraźną pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych, zwyczajowo wymaganych od dzieci jako członków rodziny rolnika” o jakiej mowa w wyroku Sądu Najwyższego z dnia z dnia 10 maja 2000 r. (II UKN 535/99, OSNP 2001/21/650).

Reasumując powyższe należy stwierdzić, iż ubezpieczony posiada na dzień 1.01.1999 r. 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych uwzględniając jako okres uzupełniający pracę w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia w okresie od 1.06.1969 r. do 1.07.1974 r.

Mając powyższe na uwadze, działając na mocy wskazanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję przyznając odwołującemu emeryturę od dnia 11.07.2013 r., tj. od dnia złożenia wniosku. Ponadto w pkt 2 wyroku zasądził od ZUS na rzecz odwołującego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 461).